

SÍNTESE GRAMATICAL

Síntese gramatical

O alfabeto	6
As regras de acentuación	8
O xénero	13
O número	17
O artigo	20
Os pronomes persoais	22
Os relativos	29
Os demostrativos	31
Os posesivos	36
Os indefinidos	39
Os interrogativos e exclamativos	43
Os numerais	44
O Verbo	47
As preposicións	103
Os adverbios	107
As conxuncións	111

Emprego non-sexista da linguaxe	123
---------------------------------------	-----

O alfabeto

O alfabeto galego consta das seguintes 23 letras:

Letra	Nome	Pronuncia	Letra	Nome	Pronuncia
a	a	[a]	ñ	eñe	[ɲ]
b	be	[b]	o	o	[o] ou [ɔ]
c	ce	[θ]	p	pe	[p]
d	de	[d]	q	que	[k]
e	e	[e] ou [ɛ]	r	erre	[r] ou [r̄]
f	efe	[f]	s	ese	[s]
g	gue	[g]	t	te	[t]
h	hache	ø	u	u	[u]
i	i	[i]	v	uve	[b]
l	ele	[l]	x	xe	[ʃ] ou [ks]
m	eme	[m]	z	zeta	[θ]
n	ene	[n]			

A maiores, outras grafías presentes na ortografía da lingua son os denominados dígrafos, unión de dúas letras que representan un único son:

Dígrafo	Nome	Pronuncia
ch	ce hache	[tʃ]
gu	gue u	[g]
ll	ele duplo	[ʎ]
nh	ene hache	[ɲ]
qu	que u	[k]
rr	erre duplo	[r]

O nome das letras e dos dígrafos é masculino: *o de, o efe, o ele, o ce hache...*

Os dígrafos non se separan nunca ao final de liña.

**A innovación científica só é posible cun-
ha boa dotación de recursos humanos e materiais
A innovación científica só é posible cu-
nha boa dotación de recursos humanos e materiais*

As regras de acentuación

Podemos distinguir tres tipos de palabras polisílabas (de máis dunha sílaba) segundo a posición que ocupa nelas a sílaba tónica:

- a) Palabras oxítonas ou agudas, en que a sílaba tónica é a última (*pavillón*)
- b) Palabras paroxítonas ou graves, en que a sílaba tónica é a penúltima (*accésit*)
- c) Palabras proparoxítonas ou esdrúxulas, en que a sílaba tónica é a antepenúltima (*glícido*)

En determinados casos, como os dos exemplos anteriores, para sinalar cal é a sílaba tónica dentro dunha palabra emprégase o acento gráfico, que se coloca sobre a vogal desa sílaba tónica conforme ás seguintes regras:

- a) Palabras agudas

Levan acento gráfico cando rematan en **vogal**, **vogal + n**, **en vogal + s** ou **vogal + ns**.

alguén, carné, civís, doazón, extensións, rodapé, temperá

Non levan acento gráfico cando son monosílabas (constan dunha única sílaba) e cando acaban nun ditongo decrecente seguido ou non de **n** ou **s**.

ademais, colleu, el, fe, fluidez, min, papeis, si, ti, xa

- b) Palabras graves

Levan acento gráfico cando rematan nunha consoante distinta de **n** ou de **s**, ou en grupos consonánticos diferentes de **ns**, así como cando rematan nun ditongo decrecente.

carácter, clímax, factíbel, láser, móbil, responsábeis, tóner

- c) Palabras esdrúxulas
Levan acento gráfico sempre.

amálgama, análise, biótoto, currículo, endócrino, réxime

- d) Ora ben, se a sílaba tónica presenta un hiato formado polas vogais **i** ou **u** tónicas precedidas ou seguidas dunha vogal átona, con independencia das regras de acentuación que acabamos de ver colócase un acento gráfico sobre a vogal tónica para indicar que ambas pertencen a sílabas distintas.

aínda, constituír, contía, período saúde, saúdo, súa, túa, xuízo

Grosso modo, cando concorren dúas vogais xuntas que pronunciamos dentro dunha mesma sílaba, unha das chamadas fortes (**a, e, o**) e outra das chamadas débiles (**i, u**), ou viceversa, o que temos é un ditongo, decrecente no primeiro caso (*aula*) e crecente no segundo (*laboratorio*). Tamén é posible un ditongo cando as dúas sexan débiles (*puido*).

Se esas dúas vogais que aparecen xuntas son pronunciadas en sílabas distintas están en hiato (*heroe, vicerreitoría...*).

ALGUNHAS PECULIARIDADES QUE CÓMPRE TERMOS EN CONTA

- As letras maiúsculas levan acento gráfico sempre que lles corresponder segundo as regras xerais de acentuación.

NOVA CONVOCATORIA DE CURSOS DE VERÁN

- Os pronomes demostrativos non levan acento gráfico.

O seu pedimento será resolto nun prazo de dous meses. Se transcorrer este sen comunicación pola nosa parte, aquel entenderase denegado

- Os pronomes interrogativos e exclamativos non levan acento gráfico.

Quen e como ha participar na elaboración dos novos graos da facultade?

- Os adverbios acabados en **-mente** non conservan o acento gráfico no lugar en que o leva o adxectivo a partir de que se forman; isto é, en galego non se acentúan.

comunmente, difícilmente, especificamente, validamente

- As formas verbais con pronomes enclíticos (que aparecen despois do verbo) compórtanse como unha soa palabra para os efectos da acentuación.

Fágolle chegar os meus máis sinceros parabéns

- A combinación verbo + 2ª forma do artigo tamén se comporta como unha soa palabra para os efectos da acentuación.

Se pérde-la túa tarxeta universitaria debes chamar ao teléfono que figura no pé de páxina

- As formas verbais con acento gráfico diacrítico mantéñeno cando van seguidas dunha forma átona do pronome.

A autorización pertinente dáa o responsable desta área

- Os latinismos e as palabras ou expresións estranxeiras de uso habitual, mesmo se non estiveren plenamente adaptadas á nosa lingua, seguen as regras xerais de acentuación do galego.

béisbol, hándicap, iceberg, ídem, márketing, máster, párkinson, per cápita, quórum, slogan

- No entanto, se tivermos unha clara conciencia de que se trata de latinismos e estranxeirismos, podemos prescindir desta regra e manter integramente a grafía propia da súa lingua de procedencia; neste caso teremos que escribir a palabra ben en cursiva (texto mecanografado), ben "entre comiñas" ou subliñada (de escribirmos a man).

venia docendi, "venia docendi" ou venia docendi

Acento gráfico diacrítico

O acento gráfico con función diacrítica é aquel que nos permite distinguir palabras, polo xeral, pertencentes a diferentes categorías gramaticais que doutro xeito terían unha forma gráfica idéntica. Estas palabras diferéncianse, polo xeral, ben porque a vogal da sílaba tónica ten distinto timbre (a das palabras acentuadas é aberta, mentres que a das que non se acentúan é pechada), ben porque unha palabra é tónica (columna da esquerda) e a outra átona (columna da dereita).

á (a + a; subst.)	a (art.; pron. ps. átono; prep.)	máis (adv. e pron.)	mais (conx.)
ás (a + as; subst.)	as (art; pron.)	nó (subst.)	no (en + o)
bóla ('esfera')	bola ('peza de pan')	nós (pron. ps. tón.; subst.)	nos (en + os)
chá ('plana')	cha (che + a)	óso (do corpo)	oso (animal)
chás ('planas')	chas (che + as)	pé (do corpo)	pe (letra)
cómpre ('é necesario')	compre ('merque')	póla ('rama')	pola ('galiña nova'; por + a)
cómpren ('son necesarios')	compren ('merquen')	pór ('poñer')	por (prep.)
dá (IPres. e Imp. de <i>dar</i>)	da (de + a)	présa ('apuro')	presa ('prendida'; 'presada'; 'encoro')
dás (IPres. de <i>dar</i>)	das (de + as)	sé ('sede edesiástica'; Imp. de <i>ser</i>)	se (conx.)
dó ('compaixón'; 'nota musical')	do (de + o)	só (adv. e adx.)	so (prep.)
é (IPres. de <i>ser</i>)	e (conx.)	té ('infusión')	te (pron. ps. átono)
fóra (adv.)	fora (Antepret. de <i>ser e ir</i>)	vés (IPres. de <i>vir</i>)	ves (IPres. de <i>ver</i>)
má ('ruín')	ma (me + a)	vén (IPres. e Imp. de <i>vir</i>)	ven (IPres. de <i>ver</i>)
más ('ruíns')	mas (me + as)	vós (pron. ps. tón.)	vos (pron. ps. átono)

O xénero

O feminino de substantivos e adxectivos fórmase coa terminación **-a**, que se lle engade directamente á forma do masculino cando esta remata en consoante ou en vogal tónica.

viceireitor, viceireitora; avó, avoa

Cando a vogal final do masculino é **-e** ou **-o** átonos, substitúese por un **-a**.

mestre, mestra; financeiro, financeira

Alén desta norma principal, podemos establecer outros casos:

a) Substantivos e adxectivos rematados en **-n**

Os substantivos e adxectivos que rematan en **-án** forman o feminino en **-á**, agás cando se trata de substantivos ou adxectivos pexorativos, que o fan en **-ana**.

*bergantiñán, bergantiñá; ancián, anciá
folgazán, folgazana; lerchán, lerchana*

Con todo, *barregán, insán, livián, malsán, marrán, nugallán, rufián, truán, van* e *vilán* forman o feminino en **-á** (*barregá, insá, liviá, malsá, nugallá, rufiá, truá, va* e *vilá*).

Rematado en **-én**, o único substantivo existente é *refén* e é invariable.

un refén británico, unha refén británica

Os substantivos e adxectivos terminados en **-ín** fan o feminino en **-ina**. A única excepción é o adxectivo *ruín* que é invariable.

balarín, bailarina; galopín, galopina
un programa ruín, unha análise ruín

Os substantivos e adxectivos rematados en **-ón** forman o feminino en **-oa**, agás aqueles que actúan como caracterizadores aumentativos ou pexorativos, que o forman en **-ona**.

bretón, bretoa; campión, campioa
faltón, faltona; abusón, abusona

Finalmente, os adxectivos que rematan en **-ún** forman o feminino en **-úa**, a non ser *euscaldún*, cuxo feminino é *euscalduna*, e mais o adxectivo *común*, que é invariable.

vacún, vacúa; cervún, cervúa

b) Substantivos e adxectivos que acaban en vogal ou ditongo tónicos

Nin substantivos nin adxectivos teñen un comportamento único, senón que apenas se pode falar de tendencias: os substantivos tenden a engadir un **-a** e os adxectivos tenden a ser invariables.

avó nepalí, avoa nepalí

Con todo, tamén hai exemplos no sentido contrario: substantivos que non varían e adxectivos que si flexionan.

un chimpancé, unha chimpancé
nu, núa; cru, crúa

Presentan características morfolóxicas especiais *grou, grúa; sandeu, sandía e xudeu, xudía*.

En ocasións o uso vai provocando que aparezan casos en que si se marca a variación xenérica (*presidenta, xerenta...*), acordes, ademais, cos principios da linguaxe non-discriminatoria.

c) Substantivos e adxectivos rematados en **-és**

Forman o feminino en **-esa**, agás se son invariables, como é o caso do adxectivo *cortés*.

portugués, portuguesa; montañés, montañesa

d) Outros casos

Hai algúns substantivos que forman o feminino dun xeito especial sobre a base léxica do masculino, como é o caso de *abade/abadesa, galo/galiña, heroe/heroína...* E outros cuxas formas masculina e feminina non comparten a mesma base léxica, como ocorre con *home/muller, xenro/nora, carneiro/ovella...*

ALGUNHAS PECULIARIDADES QUE CÓMPRE TERMOS EN CONTA

- O nome das letras e os dígrafos é masculino: *o a, o efe, o ese, o xe, o ele duplo...*
- En contraposición ao castelán, teñen xénero masculino os seguintes substantivos: *o cal, o cárcere, o costume, o couce, o cume, o cuspe, o fel, o labor, o legume, o leite, o masacre, o mel, o nariz, o riso, o sal, o sinal, o xiz...* E teñen xénero feminino: *a árbore, a arte, a canle, a calor, a cor, a dor, a fraude, a orde, a orixe, a ponte, a reuma, a síndrome, a suor...*
- Son femininas as palabras cultas de orixe grega rematadas en **-se** e **-te**: *a análise, a crise...*; *a amigdalite, a peritonite...*
- As palabras rematadas en **-axe** son todas femininas (*a mostraxe, a paisaxe...*) agás *garaxe, paxe* e *traxe*. *Personaxe* admite os dous xéneros.

O xénero dos determinantes nunca varía por cuestións de fonética sintáctica ou posibles cacofonías: *a acta, a auga, a aula...*

O número

a) As palabras que rematan en vogal ou en ditongo forman o plural engadindo **-s**.

lei, leis; relatorio, relatorios; selo, selos; tirizó, tirizós

b) As palabras que rematan en **-r** ou en **-z** forman o plural engadindo **-es**.

cerviz; cervices; líder, líderes; luz, luces

c) Palabras que rematan en **-s** e **-x** (pronunciado [ks]):

- As palabras rematadas en **-s** que son agudas forman o plural engadindo **-es**, agás aquelas que acaban en grupo consonántico, que son invariables.

compás, compases; envés, enveses; o fórceps, os fórceps

- As palabras rematadas en **-s** que son graves ou esdrúxulas son invariables.

o afialapis, os afialapis; o mércores, os mércores; o oasis, os oasis

- As palabras rematadas en **-x** (pronunciado [ks]) son invariables.

o fax, os fax; unha prenda unisex, unhas prendas unisex; o tórax, os tórax

d) As palabras que rematan en **-n** engaden **-s**.

alcatrán, alcatráns; dolmen, dolmens; mitin, mitíns

e) Palabras que rematan en **-l**:

- As palabras rematadas en **-l** que son monosílabas engaden **-es**.

pel, peles; mil, miles; sal, sales; sol, soles

- As palabras rematadas en **-l** que son polisílabas agudas mudan o **l** polo morfema **-is**.

cartel, carteis; control, controis; dixital, dixitais

- As palabras rematadas en **-l** que son polisílabas graves forman o plural engadindo **-es**, agás aquelas que rematan en **-bel**, que fan o plural en **-beis**.

solúbel, solúbeis; fútil, fútiles; téxtil, téxtiles; túnel, túneles

f) Os estranxeirismos forman o plural engadindo **-s**, a non ser que se coñeza e se queira representar o plural que lles corresponda na súa lingua de orixe.

hippy, hippys ou hippies; leitmotiv, leitmotivs ou leitmotive; póster, pósteres ou pósters; spray, sprays

O plural das palabras compostas

a) Se os dous elementos están soldados nunha única palabra, forman o plural como o segundo elemento:

viandante, viandantes

b) Se o segundo elemento é un monosílabo rematado en **-l**, forman o plural engadindo **-es**.

cartafoi, cartafoles

c) Se o segundo elemento xa está en plural, son invariables:

o gardamontes, os gardamontes

d) Se os dous elementos se escriben separados, cada un deles forma o plural como lle corresponde segundo as regras de formación do plural antes enunciadas:

garda civil, gardas civís

- Con todo, as secuencias substantivo + substantivo en que o segundo actúa como se fose un adxectivo forman o plural flexionando só o primeiro elemento:

escola obradoiro, escolas obradoiro

- O mesmo ocorre nas secuencias substantivo + preposición + substantivo, que forman o plural flexionando só o primeiro elemento:

cabaliño do demo, cabaliños do demo

O artigo

As formas do artigo son:

	Masculino	Feminino
Singular	o	a
Plural	os	as

O cadro de contraccións coas preposicións é o seguinte:

	O	Os	A	As
A	ao (ó)	aos (ós)	á	ás
Con	co	cos	coa	coas
De	do	dos	da	das
En	no	nos	na	nas
Por	polo	polos	pola	polas

A denominada segunda forma do artigo (**lo, la, los, las**) só é obrigatorio representala na escrita despois da preposición **por** e mais o adverbio interrogativo **u** ('onde').

*Envíamo polo correo electrónico que ha chegar antes
U-los informes que vos presentei onte?*

Nos restantes casos (despois de formas verbais rematadas en **-r** ou **-s**, despois dos pronomes **nós** e **vós...**) a súa representación na escrita é opcional. Así e todo, represéntese ou non na escrita, a única pronuncia correcta e máis recomendable é aquela que reproduce a segunda forma do artigo nos contextos sinalados.

Usos específicos do artigo determinado

- De regra acompaña os pronomes posesivos, cos cales concorda en xénero e número: *os teus exames, a túa opinión...*

Excepto:

- a) Cando o posesivo antecede un nome de parentesco, caso en que a presenza do artigo é optativa en función do grao de proximidade (a maior proximidade, menor tendencia de empregalo): *meu pai, o meu tío/meu tío...*
 - b) En oracións exclamativas, con vocativos ou con títulos de dignidade: *Meu santo! Quen vos fixo iso?*
 - c) Cando vai acompañado doutro determinante: *esas túas resolucións, ese meu traballo de investigación...*
- É frecuente como membro constituínte de topónimos: *A Coruña, O Portiño, As Pías...*

Adoita estar presente en locucións adverbiais cando estas comezan por preposición: *ás veces, ás escuras, ao chou, ao revés...*

Cos topónimos que presentan artigo sempre se debe marcar a contracción entre o artigo e as preposicións.

Pasou pola Coruña e aínda impartiu unhas cantas conferencias

Os pronomes persoais

Os pronomes persoais serven para substituír substantivos e sintagmas nominais referidos a persoas ou obxectos. Dentro deles distínguense dous tipos de formas segundo teñan ou non acento propio, o que determina as funcións que poden desenvolver na oración:

a) Formas tónicas (con letra redonda nos cadros): teñen acento propio e autonomía funcional; poden ser suxeito (*Eles presentaron as súas demandas e nós escoitámolas*), termo de preposición (*Esquecéronse de vós ao marcaren os horarios*) ou termo das conxuncións comparativas **ca** e **coma** (*Escribe tan rápido coma min e menos ca el*).

b) Formas átonas (con letra cursiva nos cadros): carecen de acento propio e non teñen autonomía, polo que se apoian no verbo e van soldadas a el cando aparecen en posición enclítica (despois do verbo); funcionan como obxecto directo (*Agardámosvos no salón de actos*) ou obxecto indirecto (*Quere que lle traías o formulario que che pediu*).

Singular

	P1	P2	P3
Suxeito (Nominativo)	eu	ti	el, ela
OD (Acusativo)	<i>me</i>	<i>te</i>	<i>o, a</i>
OI (Dativo)		<i>che</i>	<i>lle</i>
Termo de preposición e comparación	min	ti	el, ela
Formas ligadas	comigo	contigo	consigo
Formas reflexivas	min <i>me</i>	ti <i>te</i>	si consigo <i>se</i>

Plural

	P1	P2	P3
Suxeito (Nominativo)	nós	vós	eles, elas
OD (Acusativo)	<i>nos</i>	<i>vos</i>	<i>os, as</i>
OI (Dativo)			<i>lles</i>
Termo de preposición e comparación	nós	vós	eles, elas
Formas ligadas	<i>connosco</i>	<i>convosco</i>	<i>consigo</i>
Formas reflexivas	nós <i>nos</i>	vós <i>vos</i>	si consigo <i>se</i>

ALGUNHAS PECULIARIDADES QUE CÓMPRE TERMOS EN CONTA

- O pronome persoal átono de P3 con función de OD **o(s)**, **a(s)** posúe dúas variantes combinatorias.

a) As formas **lo(s)**, **la(s)** empréganse cando o pronome aparece enclítico ben a unha forma verbal conxugada que remate en **-r** ou **-s**, ben a unha forma pronominal que remate en **-s**, ben ao adverbio **u**.

*O xustificante de recepción tes que asinalo
A guía preparámola entrambas as dúas
O papel coas extensións, ulo?*

b) As formas **no(s)**, **na(s)** empréganse cando o pronome aparece enclítico a unha forma verbal conxugada que remate en ditongo.

A acta redactouna segundo o modelo que nos deches

Cadro das concorrencias dos pronomes de dativo cos de acusativo de terceira persoa:

	O	A	Os	As
Me	mo	ma	mos	mas
Che	cho	cha	chos	chas
Lle	llo	lla	llos	llas
Nos	nolo	nola	nolos	nolas
Vos	volos	vola	volos	volas
Lles	llelo	llela	llelos	llelas

Regras de colocación dos pronomes persoais átonos

- De regra, os pronomes persoais átonos sitúanse despois do verbo en galego:

*Mercoullo ao provedor habitual da casa
Díxoche algo a respecto do novo convenio?
Vai buscalo ao laboratorio ou perdémolo sen remedio*

- Agora ben, hai algúns casos en que aparece antes do verbo:

- a) Cando a oración é negativa ou vai introducida por conxuncións, adverbios ou pronomes indefinidos de significado negativo.

*Non lle aplicou a cor que eu quería
Nin lle colleu ese nin o outro dos libros que lle pedira
Nunca os vira tan mal organizados
Ningún lle comentara nada sobre aquel asunto*

- b) Cando a oración expresa un desexo.

Oxalá che vaia ben na túa xira polas facultades...

- c) Nas oracións interrogativas e exclamativas encabezadas por pronomes interrogativos e exclamativos.

*Onde os puxecheis?
Como pesa esta caixa que nos mandaron!*

d) Nas proposicións introducidas por unha conxunción subordinante:

Vouche ensinar o que pode facer o AutoCAD
Esta materia foi daquela cando a comezamos a impartir no departamento
Se me deixases falar, non discutiríamos tanto

e) Cando o verbo vai precedido de determinados adverbios como **aínda, ata/até, ben, case, disque, igual, máis, moito, seica, talvez, tamén, só, xa** etc.

Xa te entendo, ten que informar a directora
Disque se celebrará un congreso sobre este tema a semana que vén

f) Cando o verbo vai precedido de determinados indefinidos como **algo, alguén, todo, bastante, ambos** etc.

Algo me comentou dos cursos da Área de Deportes
Bastante nolo avisaron a través das listaxes de distribución
Ambos a viron polos corredores da facultade

Colocación dos pronomes persoais átonos coas perífrases verbais

- Nas oracións afirmativas:

- a) Despois do verbo auxiliar: *Téñocho que dicir*
- b) Antes do verbo auxiliado: *Teño que cho dicir*
- c) Despois do verbo auxiliado: *Teño que dicircho*

- Nas oracións negativas:

- a) Antes do verbo auxiliar: *Non cho teño que dicir*
- b) Antes do verbo auxiliado: *Non teño que cho dicir*
- c) Despois de verbo auxiliado: *Non teño que dicircho*

A colocación do pronome antes do verbo auxiliado é considerada a máis xenuína.

Un pronome persoal átono nunca debe aparecer ao comezo dun enunciado.

**Me dixo que non se encargaban eles*
Díxome que non se encargaban eles

Os relativos

Os pronomes relativos caracterízanse por relacionaren dous ou máis elementos da oración que poderían aparecer expresados en oracións independentes. Non teñen significado propio, senón que o toman da palabra á cal se refiren (referente) e con que concordan en xénero e número.

Dentro dos pronomes relativos podemos distinguir dous tipos de formas segundo presentaren ou non variacións de xénero e número:

- Relativos variables: *o(s), (as) cal(es); canto(s), canta(s); cuxo(s), cuxa(s)*
- Relativos invariables: *que, quen, cando, como e onde*

*Falamos da importancia do coñecemento doutros idiomas, o cal nos levou a estoutro tema
Os representantes da nosa asociación solicitaron falar co reitor, cuxo criterio será decisivo
Trátase dunha investigación multidisciplinar en que participan distintos grupos da UDC
Naquela época foi cando se inauguraron as novas instalacións da facultade*

Cando o antecedente aparece expreso antes do relativo **que** introducido por preposición non é necesaria a presenza do artigo, malia ser moi común, polo seu carácter redundante.

As probas deportivas en que participa son do máis alto nivel

Quen é invariable (non existe unha forma *quenes) e só pode ir acompañado dunha forma verbal en singular cando é suxeito, agás se vai co verbo **ser** ou este é o verbo principal da oración composta.

**Quenes son eses que viñeron traernos o material de oficina que pediramos?*

Quen son eses que viñeron traernos o material de oficina que pediramos?

Foron eles quen chegaron tarde/Foron eles os que chegaron tarde

Os demostrativos

Os pronomes ou determinantes demostrativos empréganse para sinalarmos unha entidade e, asemade, achegarmos unha idea de distancia que pode referirse tanto ao espazo coma ao tempo ou a partes anteriores ou posteriores do noso discurso.

Proximidade	Número	Masculino	Feminino	Invariable
Aquí	Singular	este	esta	isto
	Plural	estes	estas	-----
Aí	Singular	ese	esa	iso
	Plural	eses	esas	-----
Alí	Singular	aquel	aquela	aquilo
	Plural	aqueles	aquelas	-----

Estas formas poden combinarse cos indefinidos **outro(s)**, **outra(s)** e dar lugar a novas formas demostrativas que se empregan para manifestarmos a escolla entre dous elementos que non teñen por que aparecer expresos.

	Outro(s), Outra(s)	
Este, Esta	estoutro	estoutra
Estes, Estas	estoutros	estoutras
Ese, Esa	esoutro	esoutra
Eses, Esas	esoutros	esoutras
Aquel, Aquela	aqueloutro	aqueloutra
Aqueles, Aquelas	aqueloutros	aqueloutras

*Entre esta e estoutra programación penso que debemos escoller a segunda
As máis sinxelas non son estas probas, senón aqueloutras que deseñaremos*

Malia estas seren as formas habituais, existen tamén as formas plenas, que son as únicas posibles para o neutro: *isto outro, iso outro, aquilo outro*.

Iso outro non se menciona na lexislación vixente

Os demostrativos e as súas combinacións cos indefinidos **outro(s)**, **outra(s)** contraen sempre coas preposicións **en** e **de**:

		Masculino	Feminino	Invariable
De	Sing.	deste, dese, daquel, destoutro, desoutro, daqueloutro	desta, desa, daquela, destoutra, desoutra, daqueloutra	disto, diso, daquilo, disto outro, diso outro, daquilo outro
	Pl.	destes, deses, daqueles, destoutros, desoutros, daqueloutros	destas, desas, daquelas, destoutras, desoutras, daqueloutras	-----
En	Sing.	neste, nese, naquel, nestoutro, nesoutro, naqueloutro	nesta, nesa, naquela, nestoutra, nesoutra, naqueloutra	nisto, niso, naquilo, nisto outro, niso outro, naquilo outro
	Pl.	nestes, neses, naqueles, nestoutros, nesoutros, naqueloutros	nestas, nesas, naquelas, nestoutras, nesoutras, naqueloutras	-----

Estas contraccións non se realizan cando a preposición non rexe o substantivo modificado polo demostrativo:

*De estas convocatorias se publicaren, sería unha gran sorpresa
En esoutras alegacións sendo formuladas, haberá que tomar unha decisión*

Usos e valores especiais dos demostrativos

O demostrativo **aquel(a)** pode usarse con valor substantivo como palabra comodín con distintos significados segundo o contexto.

Co aquel (= motivo, pretexto) da folga suspendéronse as clases
Ten moita aquela (= arte, habilidade, astucia) para a investigación

Desta maneira chegan a empregarse formas verbais derivadas como *aquelar*, *aqueloutrar*, *desaquelar* ou *desaqueloutrar*.

Agora mesmo aquelas (= ordenas, arranxas) estes expedientes
Non sei por que anda tan desaquelado (= preocupado, pensativo, tristeiro)

- A contracción **daquela**, por unha banda, pode ter valor adverbial e equivaler a 'entón', 'naquel momento':

Támén daquela o departamento contaba con menos medios

Pola outra, pode ter valor de conxunción consecutiva e equivaler a 'por tanto', 'xa que logo'.

Se é así como ti dis, daquela non hai perigo de exclusión para os discapacitados

- As contraccións **nisto**, **niso**, **naquilo**, **nestas** e **neasas**, e a locución **con estas** empréganse con valor adverbial co significado de 'entón', 'nese momento', 'nese mesmo momento', 'no mesmo instante', 'de repente' etc.

Nisto foise a luz e quedamos sen acabar o experimento
Nestas que vou por unha auga á máquina e chámame por teléfono
E con estas colleu e enviou os seus datos por fax

As formas **isto**, **iso** e **aquilo** son as únicas formas normativas do demostrativo invariable singular.

**Aquele que fora aprobado pola Xunta de Escola será proximamente modificado*
Aquilo que fora aprobado pola Xunta de Escola será proximamente modificado

Elo é en galego un substantivo masculino que significa 'aro ou anel dunha cadea'; no seu lugar debemos empregar **isto** ou **iso**.

**Con elo conseguimos mellorar o rendemento do proceso*
Con isto/iso conseguimos mellorar o rendemento do proceso

Os posesivos

Os pronomes ou determinantes posesivos expresan unha idea de posesión ou pertenza en sentido amplo.

		Singular		Plural	
		Masculino	Feminino	Masculino	Feminino
Singular	P1	[o] meu	[a] miña	[os] meus	[as] miñas
	P2	[o] teu	[a] túa	[os] teus	[as] túas
	P3	[o] seu	[a] súa	[os] seus	[as] súas
Plural	P1	[o] noso	[a] nosa	[os] nosos	[as] nosas
	P2	[o] voso	[a] vosa	[os] vosos	[as] vosas
	P3	[o] seu	[a] súa	[os] seus	[as] súas

De regra as formas do posesivo van acompañados polo artigo determinado, agás nos seguintes casos:

- Nos vocativos.

*Eles, meus amigos, non entregaron a declaración xurada que se lles pedía
Dicía, meu compañeiro, que os horarios están ben postos*

- Con nomes de parentesco, non sendo que se trate de varios posuidores, pois neste caso é de regra o artigo.

*Miña muller marchou facer uns recados
Non che é de súa irmá, que é seu
*Nosos avós e *nosos curmáns saíron xuntos
Os nosos avós e os nosos curmáns saíron xuntos*

- Con fórmulas de tratamento de respecto como *Súa Maxestade, Súa Ilustrísima, Súa Excelencia, Noso Señor, Nosa Señora* etc.
- Con algunhas expresións fixadas como *meu dito, meu feito; por meu mal; a meu parecer, a meu entender, a seu favor* etc.

ALGUNHAS PECULIARIDADES QUE CÓMPRE TERMOS EN CONTA

- As formas masculinas singulares do posesivo precedidas da preposición **de** constitúen expresións fixadas que serven para expresarmos ben propiedade exclusiva, ben que unha característica se posúe pola propia natureza, ben que algo se move polos seus propios medios.

	Singular	Plural
P1	de meu	de noso
P2	de teu	de voso
P3	de seu	de seu

Devólveme o bolígrafo e mais o corrector, se fas o favor, que che son de meu

As bolsas que outorgamos daquela eran de noso, pagabámolas nós

As persoas solicitantes non coñecen o procedemento de seu, hai que explicárllelo

- As formas do posesivo de P3 poden combinarse co indefinido **cada** para dar lugar a novas formas posesivas con valor distributivo.

	Masculino	Feminino
Singular	cadanseu	cadansúa
Plural	cadanseus	cadansúas

Colleron cadanseus escritos e foron engadirilles a información que faltaba neles

O día que foron ao laboratorio Sabela e Branca volveron con cadansúas batas sucias

Os indefinidos

Os determinantes e pronomes indefinidos son aqueles que serven para facer referencia ben a unha cantidade de modo impreciso (cuantificadores), ben a unha identidade de forma xenérica e/ou indeterminada (identificadores).

Cuantificadores

Variables	Invariables
uns, unhas	alguén
algún(s), algunha(s)	ninguén
ningún(s), ningunha(s)	algo
pouco(s), pouca(s)	nada
todo(s), toda(s)	ren/res
bastante(s)	máis
abondo(s), abonda(s)	menos
moito(s), moita(s)	cada (cal)
demasiado(s), demasiada(s)	senllos, senllas
tanto(s), tanta(s)	ben
varios, varias	
ambos, ambas	

Non se deben empregar os cuantificadores positivos **algún(s)**, **algunha(s)**, **alguén** e **algo** en oracións negativas.

*Non supón *gasto algún*
Non supón gasto ningún

Alguén e ninguén sempre están referidos a persoas, mentres que **algo, nada e res** ou **ren** sempre están referidos a obxectos ou entidades abstractas.

*Debeu entrar alguén e deixar esquecido o seu móbil na sala de xuntas
Non respondeu ninguén o cuestionario de avaliación
Hai algo aí detrás da porta que non permite abríla
Na reunión que tivemos non se tratou nada deste asunto que mencionas
Non queremos ren do que nos ofrecen na negociación*

Ambos e ambas esixen a presenza do artigo cando funcionan como determinantes:

*Visitaron os campus de Esteiro e Serantes ambos os directores do departamento de I+D de Navantia
Conseguimos un acordo de colaboración entre ambas as vicerreitorías*

Identificadores

Variables

un(s), unha(s)
 mesmo(s), mesma(s)
 outro(s), outra(s)
 o(s), a(s) demais
 o(s), a(s) mais
 propio(s), propia(s)
 certo(s), certa(s)
 moito(s), moita(s)
 determinado(s), determinada(s)
 tal, tales

Invariables

calquera
 quenquera
 cadaquén

Os identificadores **mesmo(s)**, **mesma(s)** non teñen valor anafórico.

*Fixo o balance do estado das obras e da execución *das mesmas*
Fixo o balance do estado das obras e da súa execución

Contraccións dos indefinidos coas preposición **en** e **de**:

	De	En
Un(s)	dun, dunha	nun, nunha
Unha(s)	duns, dunhas	nuns, nunhas
Algún(s)	dalgún, dalgunha	nalgún, nalgunha
Algunha(s)	dalgúns, dalgunhas	nalgúns, nalgunhas
Outro(s)	doutro, doutra	noutro, noutra
Outra(s)	doutros, doutras	noutros, noutras

Os cuantificadores indefinidos **un(s)**, **unha(s)** tamén contraen coa preposición **con** cando funcionan como determinantes, cando son pronomes só contraen coas preposicións **en** e **de**.

Volveu cun orzamento que non era o que pedira
Con unha xa me abonda, non te preocupes

Os interrogativos e exclamativos

Os pronomes interrogativos serven para preguntar directa ou indirectamente por unha identidade, mentres que os pronomes exclamativos empregámoslos para introducir enunciados que expresan admiración, énfase, sorpresa etc. de xeito directo ou indirecto. Dentro deles podemos distinguir dous tipos de formas segundo presenten variacións de xénero e/ou número ou non:

Interrogativos

- a) Interrogativos variables: *cal(es)*; *canto(s)*, *canta(s)*
- b) Interrogativos invariables: *que*, *quen*, *cando*, *como* e *onde*

Cal dos vicerreitores vai acompañar a secretaria xeral?
Quen pediu a palabra para participar na rolda de intervencións?
Cando presentan a memoria do proxecto desenvolvido?

Exclamativos

- a) Exclamativos variables: *canto(s)*, *canta(s)*
- b) Exclamativos invariables: *que*, *quen*, *como* e *onde*

Cantos rapaciños viñeron visitar o campus hoxe!
Como apurou para organizalo todo!
Onde vai que non se convoca unha reunión do departamento!

Os numerais

CARDINAIS

cero
un, unha
dous, dúas
tres
catro
cinco
seis
sete
oito
nove
dez
once

doce

trece
catorce
quinze
dezaséis
dezasete
dezaioito
dezanove
vinte
vinte e un; vinte e unha

ORDINAIS

primeiro/a
segundo/a
terceiro/a
cuarto/a
quinto/a
sexto/a
 sétimo/a
oitavo/a
novenos/a
décimo/a
décimo primeiro/a,
undécimo/a
décimo segundo/a,
duodécimo/a
décimo terceiro/a
décimo cuarto/a
décimo quinto/a
décimo sexto/a
décimo sétimo/a
décimo oitavo/a
décimo novenos/a
vixésimo/a
vixésimo primeiro/a

MULTIPLICATIVOS

simple
dobre; duplo/a
triplo/a
cuádruplo/a
quíntuplo/a
séxtuplo/a
séptuplo/a
óctuplo/a
nónuplo/a
décuplo/a

PARTITIVOS

medio
terzo; terza
cuarto; cuarta parte
quinto; quinta parte
sexto; sexta parte
 sétimo; sétima parte
oitavo; oitava parte
novenos; novena parte
décimo; décima parte
onceavo/a

doceavo/a

treceavo/a
catorceavo/a
quinzeavo/a
dezaesavos/a
dezaseteavo/a
dezaioitoavo/a
dezanoveavo/a
vinteavo/a
vinte e unavo;
vinte e unava

CARDINAIS

trinta
corenta
cincuenta
sesenta
setenta
oitenta
noventa
cen
cento un; cento unha
douscentos/duascentas
trescentos/as
catrocentos/as
cincocentos/as, quíntos/as
seiscentos/as
setecentos/as
oitocentos/as
novecentos/as
mil
millón
billón

ORDINAIS

trixésimo/a
cuadraxésimo/a
quincuaxésimo/a
sesaxésimo/a
septuaxésimo/a
octoxésimo/a
nonaxésimo/a
centésimo/a
centésimo primeiro/a
ducentésimo/a
tricentésimo/a
cuadrixentésimo/a
quinxentésimo/a
sexcentésimo/a
septinxentésimo/a
octinxentésimo/a
noninxentésimo/a
milésimo/a
millonésimo/a
billonésimo/a

MULTIPLICATIVOS

céntuplo/a

PARTITIVOS

trintavo/a
corentavo/a
cincuentavo/a
sesentavo/a
setentavo/a
oitentavo/a
noventavo/a
centésimo/a parte
centésimo primeira parte
ducentésima parte
tricentésima parte
cuadrixentésima parte
quinxentésima parte
sexcentésima parte
septinxentésima parte
octinxentésima parte
noninxentésima parte
milésima parte
millonésima parte
billonésima parte

VER			
MODO INDICATIVO			
	PRESENTE	COPRETÉRITO	PRETÉRITO
eu ti el/ela nós vós eles/elas	vexo ves ve vemos vedes ven	vía vías vía viamos viades vían	vin viches viu vimos vistes viron
	ANTEPRETÉRITO	FUTURO	POSPRETÉRITO
eu ti el/ela nós vós eles/elas	vira viras vira viramos virades viran	verei verás verá veremos veredes verán	vería verías vería veríamos veríades verían

Conxúganse igual os verbos derivados *entrevir*, *prever* e *rever*.

VER			
MODO SUBJUNTIVO			
	PRESENTE	PRETÉRITO	FUTURO
eu	vexa	vise	vir
ti	vexas	vises	vires
el/ela	vexa	vise	vir
nós	vexamos	vísemos	virmos
vós	vexades	vísedes	virdes
eles/elas	vexan	visen	viren

	INFINITIVO CONJUGADO	IMPERATIVO	FORMAS NOMINAIS
eu	ver		
ti	veres	ve	ver
el/ela	ver		vendo
nós	vermos		visto
vós	verdes	vede	
eles/elas	veren		

VIR			
MODO INDICATIVO			
	PRESENTE	COPRETÉRITO	PRETÉRITO
eu ti el/ela nós vós eles/elas	veño vés vén vimos vindes/vides veñen	viría virías viría viriamos viriades virían	vin viñeches veu viñemos viñestes viñeron
	ANTEPRETÉRITO	FUTURO	POSPRETÉRITO
eu ti el/ela nós vós eles/elas	viñera viñeras viñera viñeramos viñerades viñeran	virei virás virá viremos viredes virán	viría virías viría viriamos viriades virían

Conxúganse así os verbos derivados *advir*, *convir*, *contravir*, *desconvir*, *desavir*, *devir*, *intervir*, *previr*, *provir*, *reconvir* e *sobrevir*.

VIR			
MODO SUBXUNTIVO			
	PRESENTE	PRETÉRITO	FUTURO
eu	veña	viñese	viñer
ti	veñas	viñeses	viñeres
el/ela	veña	viñese	viñer
nós	veñamos	viñésemos	viñermos
vós	veñades	viñésedes	viñerdes
eles/elas	veñan	viñesen	viñeren

	INFINITIVO CONXUGADO	IMPERATIVO	FORMAS NOMINAIS
eu	vir		
ti	vires	ven	vir
el/ela	vir		vindo
nós	virmos		vido
vós	virdes	vinde/vide	
eles/elas	viren		

Perífrases verbais

Son a suma de dúas formas verbais, unha conjugada e outra non-conjugada, cuxa significación é conxunta: a forma conjugada achega aspectos modotemporais, de número, persoa, voz... e a forma auxiliada o significado léxico. En ocasións, ambas as formas poden ir ligadas por unha preposición ou conxunción.

FUTURIDADE EN XERAL	ir + infinitivo	<i>O Consello de Goberno vai aprobar un novo regulamento de bolsas</i>
	haber (de) + infinitivo	<i>Quen queira solicitar a exención de taxas ha de facelo por escrito</i>
FUTURIDADE INMEDIATA	estar para/a + infinitivo	<i>Está para saír a programación cultural da UDC para o vindeiro trimestre</i>
	querer + infinitivo	<i>Como parecía que quería chover, os encontros da liga universitaria comezaron todos con atraso</i>

INCOATIVAS ('acción que comeza')	comezar + infinitivo	<i>A Xunta de Persoal comezou a traballar hoxe na súa proposta de RPT</i>
	botar(se) a + infinitivo	<i>Onte mesmo botou a andar o II Ciclo de Novos Intérpretes</i>
	poñer(se) ~ pór(se) a + infinitivo	<i>A UDC puxo a funcionar un novo sistema de matriculación en liña</i>
	dar en + infinitivo	<i>O alumnado deu en suspender as clases a partir das 12.00 h en sinal de protesta</i>

IMPERFECTIVAS ('acción en proceso')	estar + xerundio estar a + infinitivo	<i>Os Servizos Informáticos están probando unha nova interface</i> <i>A alarma do centro estivo a soar toda a noite e boa parte da mañá</i>
	andar + xerundio andar a + infinitivo	<i>A Xerencia, a Xunta de Persoal e os sindicatos andan a lle procurar unha solución o máis satisfactoria posible ao conflito</i>
	continuar ~ seguir + xerundio continuar ~ seguir + a infinitivo	<i>O alumnado de intercambio continúa a ser minoría entre os solicitantes deste tipo de bolsas</i> <i>O vicerreitor continúa traballando no logro dun acordo estable</i>
	levar + xerundio levar a + infinitivo	<i>O alumnado leva a traballar no paso do ecuador todo o ano</i> <i>Os expertos levan avisando da crise desde o último congreso</i>
	ir + xerundio	<i>O número de profesores convidados foi aumentando ano tras ano</i>
	vir + xerundio	<i>Van diminuindo as aulas conforme aumentan os créditos prácticos</i>
	ser a + infinitivo	<i>Todas as reclamacións eran a incidir na mesma pregunta do exame</i>

PERFECTIVAS (‘acción concluída’)	acabar ~ rematar ~ terminar de + infinitivo	<i>Acábanse de publicar as puntuacións en todos os paneis informativos dos centros</i>
	levar + participio	<i>Só será admitido o alumnado que leve feito un número suficiente de prácticas</i>
	dar + participio	<i>O 46% das persoas presentadas deu superado a proba</i>
	deixar(se) de + infinitivo	<i>A oferta de cursos deixou de se anunciar ao se cubriren todas as prazas</i>
	vir de + infinitivo	<i>O Gabinete de Comunicación vén de publicar a nota de prensa informando sobre o evento na Reitoría</i>
REITERATIVAS (‘acción repetida’)	volver (a) + infinitivo	<i>Coa nova tarxeta universitaria o alumnado volverá dispor das mesmas vantaxes que coa anterior</i>
	ter + participio	<i>A adaptación ao Espazo Europeo de Ensino Superior ten provocado no último cuadrimestre longas xuntanzas entre os membros do departamento</i>
	levar + participio	<i>O representante dos traballadores leva presentado moitas emendas e iniciativas nas distintas mesas sectoriais</i>

TERMINATIVAS (‘acción que finaliza’)	chegar a + infinitivo	<i>A ausencia dun membro do tribunal e mais do seu suplente chegou a provocar a suspensión da lectura da tese</i>
	vir (a) + infinitivo	<i>A reedición de ambos os volumes veu confirmar o interese suscitado ao redor das doenzas víricas de orixe descoñecida</i>
	acabar por + infinitivo	<i>Cando viu que non era posible o acordo o presidente acabou por suspender a reunión</i>
	acabar + xerundio	<i>A redución no número de créditos non acabou supoñendo unha diminución efectiva da carga docente</i>

HIPOTÉTICAS (‘acción probable ou hipotética’)	deber (de) + infinitivo	<i>Ás dez da mañá debía haber unhas vinte preinscricións para o curso en liña</i>
	poder + infinitivo	<i>O responsable de Sistemas advertiu que a renovación e posta a punto dos equipos pode durar máis dunha semana</i>
	haber (de) + infinitivo	<i>A distribución do material houbo de quedar suspendida ante a falta de persoas voluntarias</i>
OBRIGATIVAS (‘acción obrigatoria’)	haber que + infinitivo	<i>Hai que xustificar a modificación de crédito conforme a lei</i>
	haber (de) + infinitivo	<i>Os aspirantes han de vir provistos de DNI, lapis e goma de borrar</i>
	ter que + infinitivo	<i>O percorrido do bus universitario ten que cubrir todos os centros</i>
	deber (de) + infinitivo	<i>O persoal debe remitir a documentación solicitada na convocatoria</i>

Ao non haber tempos compostos en galego co verbo **haber**, a forma **ter + participio** non se pode facer equivaler ás formas do pretérito (*lín ≠ teño lido*).

INFINITIVO CONXUGADO

O denominado infinitivo conxugado ou flexionado é un dos trazos máis característicos da lingua galega. O seu uso pódese considerar obrigatorio nos seguintes casos:

- Cando o infinitivo ten un suxeito expreso no texto, especialmente se é diferente ao do verbo principal.

Na proba oficial resulta decisivo facerdes ben o caso práctico

- Cando o infinitivo non ten un suxeito expreso, mais está referido a un axente que non se indica.

Cómpre elaborarmos un manual de boas prácticas ambientais para os servizos reprográficos

- Cando o infinitivo vai introducido por unha preposición ou locución preposicional e ten un suxeito propio (aínda que coincida co do verbo principal):

*O tribunal mostrou o seu desacordo por non mencionares a bibliografía
Os manuais comezaron a ser distribuídos sen previamente seren corrixidos polo persoal encargado*

FUTURO DE SUBXUNTIVO

O futuro de subxuntivo é un tempo verbal moi frecuente na linguaxe xurídica e administrativa cuxo emprego convén recuperarmos e revitalizarmos, pois tendeu a ser desprazado do seu espazo polo presente e o pretérito de subxuntivo. Debe ser utilizado fundamentalmente nestes dous casos:

- En oracións que expresan unha condición ou que teñan un matiz condicional.

*No caso do profesorado axudante que for doutor, para ser contratado non lle será aplicada a disposición adicional sexta
Se quixeren modificar a matrícula, terano que solicitar por escrito e debidamente razoado.*

- En oracións modais introducidas por **conforme** e **segundo**.

O xurado descartará novas propostas conforme se foren presentando

O infinitivo conxugado e o futuro de subxuntivo coinciden na súa forma en todos os verbos regulares e en moitos dos irregulares. Cando non é así a forma do futuro de subxuntivo está formada a partir do pretérito de indicativo (*puxen, puxeche...* → *puxer, puxeres...*). Para distinguilos cómpre lembrarmos que o futuro de subxuntivo vai introducido por unha conxunción e o infinitivo flexionado por unha preposición (ou depende directamente dun verbo principal).

Ao seren máis estritas as bases da convocatoria, a maioría dos opositores desistiu (infinitivo conxugado)
Se foren máis estritas as bases da convocatoria, a maioría dos opositores desistirá (futuro de subxuntivo)

XERUNDIO

O seu valor xenuíno é presentar unha acción simultánea á do seu referente.

Camiñando polo campus aínda se poden apreciar as consecuencias do concerto de antonte

Xa que logo, é incorrecto empregalo para indicar unha acción posterior.

**Hoxe farase a proba práctica quedando o exame teórico para o vindeiro luns*

Tamén é incorrecto usalo con valor especificativo para modificar un substantivo.

**A todos os presentes enviaráselles unha circular indicando a data da vindeira reunión*

As preposicións

As preposicións son palabras invariables que serven para relacionar unha unidade sintáctica calquera e o seu complemento. Canto ás locucións preposicionais, son complexos de dúas ou máis palabras que teñen os mesmos valores e funcións que as preposicións.

a	ao lado de	con respecto a	en vez de	quitado
á beira de	ao par de	conforme	encima de	quitando
a carón de	ao pé de	conforme a	encol de	respecto a
a causa de	ao redor de	consonte	enriba de	respecto de
a diferenza de	após	contra	entre	riba de
a favor	aquén de	contra de	excepto	sacado
a forza de	arredor de	de	fóra	sacando
a non ser	arriba de	de non ser	fóra de	salvante
a par de	ata	de par de	fronte a	salvo
á parte de	até	debaixo de	lonxe	segundo
a pesar de	atrás de	deica	malia	sen
a poder de	baixo	dende	mediante	senón
a por de	baixo de	dentro de	menos	so
a prol de	bardante	derredor de	no canto de	sobre
a ras de	bardante de	derriba de	non sendo	sobre de
a rente(s) de	beira de	desde	onda	tocante a
a respecto de	cabo	despois de	para	tras
a son de	cabo de	detrás de	pé de	tras de
a través de	canda	dianete de	perante	verbo de

abaixo de	canto a	durante	por	xunta
acerca de	cara a	en	por ante	xunta de
ademais de	cas	en favor de	por causa de	xunto a
agás	cas de	en fronte a	por cousa de	xunto de
agás de	cerca de	en fronte de	por culpa de	
alén de	cima de	en lugar de	por medio de	
amais de	co adaxo de	en par de	por mor de	
ante	co gallo de	en prol de	por riba de	
antes de	con	en troques de	preto de	

ALGUNHAS CONSIDERACIÓNS QUE CÓMPRE TERMOS EN CONTA

- **Alén de** ben é equivalente a 'ademais de', ben significa 'máis alá de', 'na parte de alá de'.

Alén de superaren as probas teñen que preparar un par de traballos para conseguiren o aprobado

- **Após e despois de** son equivalentes.

Recibirás o teu certificado de aptitude após presentares a memoria das prácticas

- **Aquén de** significa 'máis acá de', 'na parte de acá de'

A miña postura no tocante á modificación do calendario escolar está aquén da do director do centro

- **Ata/até** indica o termo ou a fin dun desprazamento ou dun proceso. Concorre con **a** e **deica** en numerosos contextos, mais debemos advertir de que esta última ten un significado máis restrinxido, pois equivale a 'de/desde aquí (momento, lugar etc.) a/até'.

*A análise DAFO non comezamos a aplicala até o curso pasado
As persoas interesadas poden telefonar ao número indicado das nove horas deica as catorce horas.*

- **Perante** ten o significado de 'en presenza de'.

A renuncia presentouna perante o responsable do departamento a que estaba adscrito

- **So** significa 'debaixo de' e o seu uso hoxe en día é fundamentalmente literario.

Cando chega o bo tempo multiplícase o estudantado deitado so as árbores do campus

Cando as preposicións **a** e **de** son o último elemento constitutivo dunha locución prepositiva continúan a contraer cos mesmos artigos e determinantes con que o fan de regra, tal e como puidemos ver nos exemplos anteriores.

Canto aos novos programas de doutoramento, podemos difundilos a través do noso web

De regra a preposición **a** non introduce o obxecto directo en galego. Agora ben, pode facelo nalgúns casos en que existe a posibilidade de confundir o obxecto directo e o suxeito, cando o obxecto directo é un pronome persoal e mais cando é un nome propio.

*Apoia suficientemente o profesorado ao estudantado nas súas reivindicacións?
O seu titor coñéceo ben a el e sabe canto pode dar de si
Onte pola tarde vin a María dando unha volta polo campus*

A preposición **a** non debe empregarse antes dun infinitivo subordinado a un substantivo para indicar unha acción obrigatoria.

*O anterior titular deseñou a liña * a seguir hai trinta anos
O anterior titular deseñou a liña que se debía seguir hai trinta anos*

Non é correcto empregar a locución prepositiva **encol de** como equivalente a **sobre** ('acerca de').

*A reitora pronunciou un discurso *encol da historia da Casa do Patín na segunda parte do acto*

Os adverbios

O adverbio é unha clase de palabra invariable canto a xénero e número que pode modificar un verbo (*O alumno non aceptou a cualificación obtida*), un adxectivo (*Os resultados do convenio foron moi proveitosos*), outro adverbio (*A tese estaba moi ben estruturada*) ou mesmo unha oración enteira (*Felizmente, o conferenciante chegou a tempo*). Xunto aos adverbios simples están as denominadas locucións adverbiais, que desempeñan a súa mesma función. Segundo o significado ou a circunstancia que expresaren, pódense clasificar da seguinte maneira:

LUGAR

á beira	aí	aquén	derriba	ningures
a carón	alá	arredor	detrás	onde
a contramán	alén	arriba	diante	preto
a rente(s)	algures	atrás	embaixo	u?
abaixo	alí	avante	en fronte	velaí
acá	aló	cerca	encima	velaquí
acó	ao lado	debaixo	enriba	xalundes*
acolá	ao pé	dentro	fóra	
adiante	ao redor	derredor	lonxe	

*'nalgún lugar'

TEMPO

a cada canto	aos poucos	de raro en raro	endoutro día	pasadomañá
a cada pouco	arestora	de tempo en tempo	enseguida	por veces
a deshora	arreo	de vez en cando	entón	pouco a pouco
a destempo	ás veces	decontado	entrementes	pouco e pouco
a diario	asemade	decontino	hogano	preto
a miúdo	atrás	decote	hoxe	pronto
a tempo	axiña	decotío	hoxe en día	seguido
acotío	cando	deica pouco	logo	sempre
agora	cedo	deica un pouco	mañá	tarde
aínda	cerca	deseguida	mentres	trasantonte
antano	daquela	deseguido	namentres	xa
antes	de alí a pouco	despois	noutrora	xacando**
antes de	de aquí a un pouco	detrás	nunca	xamais
antonte	de camiño	diante	o outro antonte	
ao outro día	de cando en cando	en diante	onte	
ao pouco	de cando en vez	en tempo	outrora	
ao raro	de momento	endexamáis	para o outro día	

**'antano, noutro tempo; por aquel momento'

MODO

a correr	a treo	ás toas	de propósito	mal
a dereitas	adrede	asemade	de repente	mellor
a eito	amodo	así	de socate	paseniño
a escape	ao cabo	ben	de socato	peor
a feito	ao chou	como	de súpeto	secasí* **
á fin	ao dereito	de balde	devagar	
á mantenta	ao fin	de face	en balde	
á présa	ao xeito	de golpe	engorde	
a propósito	ás présas	de pronto	gratis	

***'así como así; de todos os xeitos; de calquera maneira'

CANTIDADE E PRECISIÓN

a medias	case	demasiado	mesmo	soamente
abondo	casamente	logo	moi	talmente
algo	dabondo	máis	moito	tan
apenas	de máis	malamente	nada	tanto
bastante	de menos	medio	por aí	xustamente
ben	de sobra	menos	pouco	xusto
canto	de todo	mesmamente	só	

AFIRMACIÓN

abofé	así mesmo	de certo	si	tamén	xa ora
-------	-----------	----------	----	-------	--------

NEGACIÓN

nin	non	non xa	sequera	tampouco
-----	-----	--------	---------	----------

DÚBIDA

acaso	poida que	quizais	se callar	talvez
disque	quizabes	se cadra	seica	

O adverbio interrogativo **u** é equivalente a 'onde' e só se usa seguido do artigo na súa segunda forma (*U-las certificacións académicas?*) ou do pronome persoal de terceira persoa (*O meu horario, ulo?*).

As conxuncións

As conxuncións serven para conectaren as unidades sintácticas. Novamente, hai conxuncións simples e as denominadas locucións conxuntivas. Do punto de vista semántico ambas se clasifican nos seguintes grupos:

COPULATIVAS

e	e mais	mais	nin
---	--------	------	-----

DISXUNTIVAS E DISTRIBUTIVAS

ben...ben	nin... nin	ou	(que)... que	volta... volta
cal... cal	ora... ora	ou... ou	quer... quer	xa... xa

ADVERSATIVAS

a menos que	bardante que*	fóra de que	ora que pero	sacado que
agás que	con todo	mais	pero	sacando que
agora ben	e iso que	menos que	porén por iso	senón
agora que	emporiso	no entanto	por iso	senón que
aínda que	en troques	non obstante	quitado que	só que
así e todo	excepto que	ora ben	quitando que	

* 'a non ser que'

CONCESIVAS

a pesar de que	así	mal que	nin que	por moito que
a pouco que	ben que	malia que	por (+adx.) que	por pouco que
aínda que	mais que	mesmo que	por máis que	

CONDICIONAIS

a menos que	bardante que	de non ser que	quitado se	salvo que
a nada que	cando	de non ser se	quitando que	salvo se
a non ser que	caso de que	en caso de que	quitando se	se
a non ser se	catar se	excepto que	sacado que	sempre que
a pouco que	con que	excepto se	sacado se	senón que
agás que	con tal de que	onda non	sacando que	
agás se	con tal que	quitado que	sacando se	

CAUSAIS

como	pois	por cousa de que	porque	visto que
como queira que	pois que	por culpa de que	posto que	xa que
dado que	por causa de que	por mor de que	que	

CONSECUTIVAS

(así) pois	de aí que	de xeito que	por conseguinte
(así) que	de forma que	entón	por tanto
conque	de maneira que	logo	tan(to)... que
daquela	de modo que	polo tanto	xa que logo

FINAIS

a fin de que	en favor de que	porque
a que	para que	que

LOCATIVAS

onde	onde queira que
------	-----------------

TEMPORAIS

aínda ben non
antes de que
antes que
ao que
apenas
asemade
así que

ata que
até que
axiña que
cada vez que
cando
cando queira que
decontado que

deica que
dende que
desde que
deseguida que
despois de que
despois que
en canto

en tanto
entre tanto
entrementes
logo que
mal
mentres
mentres tanto

namentres
non ben
(por) en canto
sempre que
tan presto
tan pronto

MODAIS

(así) como
ben como
coma se
como queira que

como se
conforme
consonte
de forma que

de maneira que
de modo que
de xeito que
mal como

segundo
sen que
(tal) cal
(tal) como

tal e como

COMPARATIVAS

ca

coma

como

que

COMPLETIVAS

que

se

Á hora de establecemos comparacións, estas poden ser de igualdade, de inferioridade ou de superioridade.

a) A comparación de igualdade pode presentar as seguintes estruturas:

- tan/tanto + adxectivo + como/coma + segundo termo da comparación

Este último consello de departamento durou tanto coma o anterior

- igual (de) + adxectivo + ca/que/do que

A programación cultural é igual de intensa que a de calquera outro ano

O emprego de **como/coma** é indiferente agás en dous casos moi concretos.

- **Coma** é obrigatorio diante de pronome persoal tónico.

Os alumnos da quenda de tarde non dispuxeron de tanto tempo coma vós

- **Como** é obrigatorio diante dos verbos.

O persoal devolverá cuberta a enquisa tan rápido como puiden

- **Que** e **do que** son intercambiábles en todos os casos, agás cando o segundo termo é un verbo, en cuxo caso sempre se emprega **do que**.

O convenio é igual de importante agora do que foi nun inicio

b) As comparacións de superioridade e inferioridade responden aos seguintes esquemas:

- máis + adxectivo + ca/que/do que + segundo termo da comparación
- menos + adxectivo + ca/que/do que + segundo termo da comparación

*O Servizo de Publicacións dispuxo unha nova tiraxe máis ampla que a anterior
Este ano recibimos menos alumnos foráneos que o anterior*

O emprego de **ca/que/do** que é indiferente agás en dous casos moi concretos.

- **Ca** é obrigatorio diante dun pronome persoal tónico.

Os alumnos da quenda de tarde dispuxeron de menos tempo ca vós

- **(Do) que** é obrigatorio diante dun verbo.

Houbo máis persoal docente interesado no curso do que pensabamos nun principio

Emprego non-sexista da linguaxe

A lingua non é sexista de seu; agora ben, si que pode selo o uso que fagamos dela. Neste sentido, a linguaxe sexista exclúe as mulleres, dificulta a súa identificación ou asóciaas a valoracións negativas, o seu uso é discriminatorio e parcial e impón barreiras arbitrarias e inxustas ao desenvolvemento persoal e colectivo; se somos capaces de facer un uso adecuado da nosa lingua, lograremos representar o xénero das persoas sen discriminacións e representacións nin positivas nin negativas.

Existen numerosos recursos a través dos cales podemos asegurar a equidade no trato tanto no desenvolvemento do noso labor profesional como en calidade de membros da cidadanía; entre eles destacan os seguintes:

1. O emprego de substantivos xenéricos (como "cidadanía" en lugar de *os cidadáns* ou "profesorado" en lugar de *os profesores*).
2. O uso de ambos os xéneros gramaticais (*Os alumnos e as alumnas que se interesaren polas axudas económicas deben presentar cuberto o formulario anexo; Os e as que se seleccionen deben pasar pola Secretaría antes das 14.00 h do día de mañá*).
3. As alternativas ao uso do substantivo "home(s)", como os substantivos xenéricos "persoa" e "integrante", os colectivos "humanidade" e "xente" ou expresións fixadas como "ser humano" (*"Cando o home comezou a camiñar de pé, abriuse para el un novo mundo de posibilidades > Cando o ser humano comezou a camiñar de pé, abriuse para el un novo mundo de posibilidades*).
4. A adaptación do cargo ao xénero da persoa (*Foi a vicerreitora quen asinou este convenio no curso anterior*). No caso de que teñamos un grupo interxenérico de persoas realizando unha mesma tarefa recoméndase empregar substantivos xenéricos (*A orde veu da dirección do centro*).
5. O uso de formas impersoais de verbos e pronomes (*"Recoméndase aos usuarios da tarxeta que a empreguen debidamente > Recoméndase que utilice a súa tarxeta debidamente; "Aqueles que dispoñan de tarxeta universitaria deben presentala na entrada > Quen dispoña de tarxeta universitaria debe presentala na entrada*).
6. O emprego de barras (*o/a interesado/a; destinatario/a; empregado/a...*).